

En proletær småbyidyll

Klassereiser er et evig tema innenfor kunsten, men noen liker best å være hjemme.

Samlebånd. Gabriela Pichlers debutfilm, *Spise sove dø*, handler om den unge montenegriske kvinnen Raša, som jobber på samleband i en ørliten sydsvensk by. Hun er avhengig av jobben for å forsørge sin syke far, men mister den ganske raskt grunnet dårlige økonomiske tider.

Til tross for dette er denne filmen ingen elendighetsbeskrivelse. Raša er en tøffing – «full av pågangsmot», som de ville sagt hos NAV – og henger ikke med hodet. Hun blir da også raskt innrullert på jobbsøkerkurs hos den svenske arbeidsformidlingen, som har en utfordrende oppgave med å motivere den sammensatte gruppen med tidligere fabrikkarbeidere.

Slike systemer blir gjerne framstilt som både kalde og ineffektive, men regissøren

henfaller heller ikke til denne forenkling, for stemningen er gemyttlig og gjengen kameratslig.

Jobb på fabrikk

Det er ikke morsomt å jobbe på samleband: Ensformigheten er nedbrytende og arbeidet kan føles direkte nedverdiggende.

Dette har vi visst siden de visjonære, men sterkt fremmedgjørende, effektiviseringstiltakene til Frederick Taylor, Henry Ford og Charles

I denne filmen blir det ikke lagt mye vekt på hvordan ledelsen gjør sine valg, men de ansatte – stort sett kvinner – gjør seg opp sine egne tanker.

Bedaux, tre pionerer innenfor den såkalte «vitenskapelige arbeidsdeling», fikk innpass i arbeidslivet rundt forrige århundreskifte.

Dette innebar blant annet overvåkning og evaluering med stoppeklokke. Det er mange som har glemt akkurat i hvor stor grad fagforeninger var et velformulert svar på denne utviklingen, og det er stadig flere som enten i det moderne sosialdemokratiet («alle er vi like») eller markedsliberalismens («alle har vi de samme sjansene») navn hevder at hele klassebegrepet er utdatert.

Selvsagt vurderes folk ut fra forskjellige kriterier. I denne filmen blir det ikke lagt mye vekt på hvordan ledelsen gjør sine valg, men de ansatte – stort sett kvinner – gjør seg opp sine egne tanker: De flinkeste bør få bli, sies det, likeledes de som har jobbet lengst.

Noen mener bedriften kommer til å beholde innvandrerne fordi de kan lønnes lavere, mens Raša selv mener ira-

kerne må gå, for de er latest. Men det mest oppsiktsvekkende – sett i forhold til andre slike narrativer – er at de alle, uanfektet av et ikke ubetydelig sett med skillelinjer, holder såpass godt sammen. At hovedpersonen er muslim, er for eksempel noe de andre ikke en gang har tenkt på.

Sterk hovedperson

Det er jo ellers slik at både klassekamp og migrasjon i bøker og film helst omtales med mye smerte, så det kan tenkes at regissøren er blitt slått av det faktum at langt de fleste skandinaver, inkludert fabrikkarbeidere, innvandrere og ikke minst kvinner, har seilt på en materiell medgangsbølge verden aldri før har sett maken til.

Regissør Pichler romantiserer på ingen

Omtalt film.

SPISE SOVE DØ
Regi: Gabriela Pichler
Sverige, 2012
Premiere 1. mars

DRAMA: «Jeg ville lage en film om menneskene som jeg alltid har elsket, men samtidig skammet meg over at jeg er en del av,» har regissør Gabriela Pichler uttalt i forbindelse med filmen *Spise sove dø*.

måte den kjedelige tilværelsen på dette forblåste lille stedet, men det er tydelig at hun med overlegg har villet unngå å stakarsliggjøre sin hovedperson og hennes omgivelser.

Men ved at hun har tatt dette valget, har også *Spise sove dø* fått en veldig flat dramaturgi: Man forventer seg aldri at det skal gå helt dårlig med Raša – forøvrig ypperlig spilt av Nermina Lukac – og slik sett blir filmopplevelsen en ganske tilbakelemt affære. Det er en stor utfordring å gjøre stillstand fengende, men det er ikke umulig.

Spørsmålet er om ikke Pichler – for spenningens skyld – burde ha tilført historien en eller annen klo, kanskje en smertefull hemmelighet, eller ført oss inn til de større konfliktene i storbyen Malmö, som

ligger så nære?

Andre effekter

Det er sannsynlig at både Kristian Lundbergs bok *Yarden* (Flamme forlag, 2011) og Ruben Østlunds film *Play* (2011) nettopp av disse grunnene vil leve lenger i folks bevissthet enn *Spise sove dø*. Lundbergs fortelling, en selvbiografi fra 2009, handler om en mann som har arbeidet seg opp fra trange kår og blitt skribent, men som allikevel – på grunn av manglende økonomisk uttelling og formell utdanning – ender opp med å jobbe på skipsverftet for å forsørge sin sønn.

Denne tilværelsen som timebetalt løsarbeider på Yarden (som nettopp ligger i Malmö), omgitt av og sammensveiset med 98 prosent arbeidere med innvandrerbak-

grunn, beskrives som beinhard, men omtalen av nysgjerrigheten og leselysten som hadde bragt ham opp i første omgang, er allikevel det mest betagende.

Når det gjelder *Play* er dette en film som er blitt møtt med beskyldninger om rasisme, på grunn av en ensidig framstilling av en gruppe kriminelle, somaliske ungdommer. Men den er allikevel svært effektiv, fordi den formelig suger publikum inn i handlingen.

Den får oss til å føle ubehaget ved nettopp den sosialdemokratiske mentaliteten som Gabriela Pichler synes å forsvare, særlig vegringen mot å skjære igjennom eller gripe inn når hendelser rundt en åpenbart er på vei i gal retning. *Spise sove dø* mangler en slik litt slem, systemkritisk dimensjon, og det taper den på. ■